

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät vid kursprov i svenska 1 och svenska som andraspråk 1, VT 2014

I anslutning till vårterminens kursprov i svenska 1 och svenska som andraspråk 1 har en lärarenkät bifogats. Enkäten innehåller frågor både om provet som helhet och om de tre delproven för sig. Sammanlagt har 706 lärare besvarat enkäten. Av dessa undervisar 89 % i svenska 1 och 24 % i svenska som andraspråk 1.¹ Vissa lärare undervisar således i båda kurserna. Nedan redovisas de svar som inkommit samt i vissa fall provgruppens kommentarer.

Synpunkter på provets innehåll och utskick

Enkäten visar att så gott som alla lärare är nöjda med provet. På frågan om vad man anser om provet som helhet har 91 % valt alternativet *bra* och 8 % alternativet *inte så bra*. I 2013 års sammanställning är siffrorna 83 % respektive 16 %, vilket betyder att fler lärare är nöjda med årets prov.

De allra flesta är nöjda med provets tema *Olika världar* som anses vara inspirerande och lätt för eleven att anpassa till sina egna intressen. Andra menar att temat är alltför brett och att eleverna har svårt att greppa det. Några påtalar att provet är alltför ungdomsinriktat, vilket inte passar vuxna elever. I samband med detta vill provgruppen informera om att det från och med september 2014 kommer att finnas ett särskilt prov för komvux. Detta får användas under ett år och lärarna kommer därmed att kunna välja mellan detta och de ordinarie proven i november och april.

Majoriteten av lärarna, 84 %, anser också att utskicket i två omgångar fungerade bra. 14 % tycker inte att det fungerade så bra. De lärare som inte tycker att upplägget fungerat motiverar detta med att det blivit ont om tid, särskilt på grund av helgdagar och påsklov just kring perioden för utskicken. Andra lärare menar dock att de två utskicken minskat stressen i och med att det möjliggjort att i lugn och ro sätta sig in i ett prov innan man börjat på nästa. Tidpunkten när utskicken kommer till skolorna styrs av det distributionsavtal som Skolverket har med tryckeriet.

Synpunkter på lärarinformationen – det gröna häftet

Det gröna häftet innehållande lärarinformation som skickats med provet har enligt de allra flesta, 79 %, varit till stor nytta. Många uppger att häftet är oumbärligt och avgörande för genomförandet av de nationella proven. Det fungerar både som en förberedelse för läraren och som diskussionsunderlag i klassrummet. Informationen anses vara tydlig och utan utrymme för tolkningar.

För en femtedel av lärarna var häftet till viss nytta. Flera av dessa anser att informationen är för omfattande och detaljerad.

¹ Samtliga procentsatser i denna sammanställning är beräknade utifrån det totala antalet enkätsvar (706 st.). De svar som lämnats blanka räknas således med i procentberäkningarna, men redovisas inte.

Synpunkter på delprov A: Muntlig framställning

Enligt 92 % av lärarna gick delprov A bra resultatmässigt i deras undervisningsgrupp. En liten del, 7 %, av lärarna menar att det inte gick så bra. Av de som kommenterat anser de flesta att resultatet motsvarar deras förväntningar på undervisningsgruppen. I de fall resultatet avviker från förväntningarna är det oftast över förväntan. Många lärare noterar att eleverna i allmänhet får högre betyg på den muntliga delen än på de andra två.

Av de lärare som kommenterar delprovets tema är de flesta positivt inställda och anser att temat är tacksamt att arbeta med då eleverna enkelt kan anpassa det efter sina egna intressen. Både lärare och elever har blivit inspirerade och föredragen har varit mångskiftande och intresseväckande. Några är dock kritiska till den jämförande aspekten i temat, som i sin tur påverkar uppgiften. Dessa lärare menar att eleverna inte riktigt förstått hur jämförelsen ska genomföras. Andra anser att jämförelsen av två världar höjt nivån på uppgiften och ökat variationen bland föredragen.

Av de lärare som svarat på enkäten tycker 94 % att delprov A motsvarar ämnesplanen vad gäller svårighetsgrad. Av de 6 % som inte håller med om detta anser de flesta att provet ställer lägre krav än ämnesplanen. Många anser också att kraven för att bli godkänd på delprov A är lägre än motsvarande krav för de andra delproven. En del av det fåtal som anser att provet ställer högre krav än ämnesplanen påtalar att elever med annat modersmål än svenska borde få längre tid på sig. Några ställer sig dessutom tveksamma till att talet ska vara tidsbegränsat då inget sådant krav finns i ämnesplanen. Provggruppen menar här att en anpassning till tiden måste anses som ett rimligt krav med tanke på situationen och att ett överskridande av tidsgränsen påverkar bedömningen, eftersom eleven därmed inte visar fullständig anpassning till situationen.

Att kopieringsunderlaget till delprov A flyttats från häftet med lärarinformation till ett separat elevhäfte är de flesta, 90 %, positiva till. Framför allt för att det sparar tid i och med att ett kopieringsmoment försvinner samt för att eleverna tar uppgiften på större allvar när de får ett eget häfte i stället för kopierat material.

Instruktionen till delprov A fungerade bra enligt 96 % av lärarna. De 3 % som är mindre nöjda med instruktionerna anser att uppgiften framstår som förvirrande och otydligt formulerad. I så gott som alla undervisningsgrupper var ämnesförslagen en värdefull hjälp. 49 % av lärarna uppger att deras elever hade stor nytta av förslagen och 50 % att de hade viss nytta av dem. För de elever som tyckte att temat var svårt och brett hjälpte förslagen till att begränsa valmöjligheterna, medan andra använde förslagen som inspiration till egna ämnesval.

Elevformuläret fungerade bra som stöd för elevens planering och genomförande av uppgiften enligt 82 % av lärarna. Dessa anser att formuläret underlättade för eleverna genom att de på ett tidigt stadium fick strukturera sitt tal. 17 % av lärarna tycker inte att elevformuläret fungerade så bra. Enligt dem är formuläret överflödigt och tillför ingenting vare sig för lärare eller för elever. Många lärare upplever också att eleverna har svårt att förstå vad formuläret ska innehålla. Som kommentar till detta vill provgruppen påpeka att tidigare erfarenheter visar att ett formulär gör att eleverna tar förberedelsen på större allvar och blir medvetna om vad instruktionen faktiskt kräver. Ytterligare skäl för formuläret är att det underlättar

bedömningen om läraren fått det i förväg och därigenom kan skaffa sig viss förförståelse inför framförandet.

Tabell 1 Vilket/vilka material använde du vid genomförandet av delprov A?

Bedömningsmatrisen	Noteringsunderlaget	Egna anteckningar
97 %	72 %	62 %

Tabell 1 visar att nästan alla lärare använt bedömningsmatrisen vid genomförandet av delprov A. Många har använt noteringsunderlaget och en hel del har fört egna anteckningar. Flera lärare skriver även att de spelat in elevernas föredrag för att kunna lyssna på dem i efterhand. Detta är en möjlig metod att använda men är inget som provgruppen självklart rekommenderar eftersom en bedömning som görs efter upprepade videouppspelningar inte med säkerhet motsvarar den som görs i nuet vid det egentliga framförandet.

Så gott som samtliga lärare, 95 %, anser att nivåerna i bedömningsmatrisen motsvarar dem i kunskapskraven. Endast 3 % håller inte med om detta. De flesta av dessa lärare anser att bedömningsmatrisens nivåer är lägre än kunskapskravens. En återkommande kommentar är att gränserna mellan olika betygsgrader i matrisen är för otydliga och att det därför är svårt att avgöra vilket betyg en elev bör ha.

Tabell 2 Hur fungerade bedömningsunderlaget vid bedömningen av elevlösningarna?

	Bra	Ganska bra	Inte så bra
Bedömningsmatriser	83 %	16 %	0,2 %
Kommentarer till bedömningsmatriser	57 %	37 %	2 %

Som framgår av tabell 2 anser dock majoriteten av lärarna att både bedömningsmatriser och kommentarer till dessa fungerade bra vid bedömningsarbetet. De lyfter fram att materialet är konkret och att det effektiviserar arbetet. Att alla lärare använder samma begrepp när bedömningarna diskuteras ses också som en fördel. Kritiska synpunkter är att matriserna innehåller för många punkter att bedöma och att formuleringarna är för mångordiga. Några anser också att vissa formuleringar är vaga och att det därmed blir svårt att avgöra vilket betyg som är lämpligast. För de flesta lärarna, 62 %, utgör delprov A en ganska stor del av betygssättningen för den delen av kunskapskraven. Det vanligaste är att se delprovet som en av många andra muntliga uppgifter som eleverna utfört.

Sammanfattningsvis är de allra flesta lärarna nöjda med delprovets innehåll och utformning.

Synpunkter på delprov B: Läsförståelse

Texthäftets utformning är till belåtenhet för 96 % av lärarna, medan 3 % inte tycker att texthäftets innehåll fungerar så bra. Den vanligaste kritiken är att texterna är för svåra för elever som följer ämnesplanen i svenska som andraspråk. Dels tar det längre tid för dessa elever att läsa texterna, dels har de elever som bött kort tid i Sverige svårt att förstå vissa referenser till typiskt svenska företeelser.

Annars är fördelningen ganska jämn mellan de som anser texterna vara för lätta respektive för svåra. Som kommentar till detta vill provgruppen förtydliga att texthäftet ska ha ett varierat innehåll med både enkla och mer komplexa texter.

Enligt majoriteten av lärarna, 81 %, gick delprov B bra i undervisningsgruppen, medan 19 % svarade att det inte gick så bra. Kritiken handlar i många fall om svårighetsgraden där en del tycker att provet var för lätt och andra att det var för svårt.

Att delprovet motsvarar ämnesplanen gällande svårighetsgrad håller 82 % av lärarna med om. 16 % har svarat att de inte anser att provet stämmer överens med ämnesplanen. Fördelningen är någorlunda jämn mellan lärare som anser att provet ställer högre krav och de som tvärtom tycker att det ställer lägre krav än ämnesplanen, även om de senare är något fler. De som anser att provet är för lätt saknar någon fråga av mer jämförande eller analytisk art.

De flesta, 88 %, anser att textmängden är rimlig i förhållande till den angivna provtiden. 11 % tycker däremot inte det och av dessa anser alla utom någon enstaka att det var för mycket att läsa på för kort tid. Återigen poängteras särskilt svårigheten för elever med svenska som andraspråk eller lässvårigheter att hinna sätta sig in i frågorna.

Tabell 3 Hur upplevde du texterna med hänsyn till svårighetsgrad?

Lätta	Ganska lätta	Medel	Ganska svåra	Svåra
1 %	9 %	70 %	18 %	1 %

I tabell 3 framgår att de flesta, 70 %, anser texternas svårighetsgrad vara medelhög. 18 % av lärarna upplever texterna som ganska svåra. Den text som flest lärare tar upp som svår är en debattartikel hämtad ur Dagens Nyheter.

Kopieringsunderlaget till delprov B var enligt 67 % av lärarna till viss nytta för deras elever. En fjärdedel anser att det var till stor nytta och resterande 6 % hade ingen nytta alls av det. Av kommentarerna att döma anser de flesta att kopieringsunderlaget är bra och till någon hjälp, men inte avgörande.

Tabell 4 Hur upplevde dina elever formuleringarna i läsuppgifterna?

Tydliga	Ganska tydliga	Ganska otydliga	Otydliga
16 %	66 %	15 %	2 %

Som illustreras i tabell 4 ovan menar 66 % av lärarna att deras elever upplevde formuleringarna i läsuppgifterna som ganska tydliga, medan 16 % uppger att frågorna upplevdes som tydliga, 15 % som ganska otydliga och 2 % som otydliga. Flera lärare påtalar att eleverna ibland tycks ha haft svårare att tolka uppgifterna än textutdragen, då flera uppgifter missuppfattats. Ett antal lärare nämner att uppgift 16 varit problematisk för eleverna. Detta är en av delprovets mest avancerade uppgifter där två texter ska jämföras med varandra. Texterna behandlar samma ämne men framställer detta på olika sätt. Elevernas uppgift är att jämföra texterna och förklara denna skillnad. Ett av flera mål när det gäller delprov B är att svårigheten ska ligga i att förstå texten, inte i att förstå uppgiftsformuleringen. Provggruppen konstaterar här att uppgift 16 om möjligt borde ha varit tydligare formulerad, men också att det är svårt att konstruera uppgifter som mäter avancerad läsförståelse samtidigt som alla elever ska förstå vad som efterfrågas i uppgiften.

Av de svarande lärarna anser 71 % att bedömningsunderlaget fungerade bra. Enligt 26 % av dem fungerade det ganska bra och bara 2 % anger att det inte fungerade så bra. Många av lärarna framhåller att årets underlag varit tydligare, bättre och enklare än tidigare år. En del anser att gränserna för vad som är rätt svar ibland är för snäva och att man önskat ytterligare någon poängnivå eller möjlighet till ett öppnare svar. Ett sådant exempel som tas upp är uppgift 6 där en persons känslor efterfrågas.

Tabell 5 I vilken utsträckning fungerar delprov B som stöd för att betygssätta dina elever utifrån de kunskapskrav som delprovet motsvarar?

Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/ingen alls
18 %	54 %	25 %	3 %

Tabell 5 visar att lite drygt hälften av lärarna ser delprov B som ett ganska stort stöd i betygssättningen. En fjärdedel använder provet i ganska liten utsträckning, 18 % gör det i stor utsträckning och 3 % gör det i liten utsträckning eller inte alls. Många skriver att de ser provet som en del i övrig undervisning under året och att det således blir en del av, men inte hela, bedömningen. Flera ser det som en chans för elever som tidigare presterat svagt att kompensera och därmed kunna höja sitt slutbetyg. De lärare som anger att de inte får något stöd inför betygssättningen uttrycker att kopplingen mellan delprov B och det som beskrivs i kunskapskraven är för otydlig.

Här vill provgruppen förtydliga att delprov B testar reception och textorienterad läsförståelse. Dessa färdigheter är inte framlyfta i kunskapskraven men utgör förutsättningar för de mer produktiva aktiviteter som anges i ämnesplanen. Exempelvis måste en elev kunna hitta information och tolka innehållet i en text för att senare kunna skriva en sammanfattning av den.

I tidigare prov beskrevs på uppgiftsnivå vilket kunskapskrav respektive uppgift anknöt till. Som ett steg i att stärka provens stabilitet över tid har detta system bytts ut mot en totalpoängsmodell. Det är nu delprovet som helhet som mäter elevens förutsättningar att utföra det som beskrivs i kunskapskraven. Gränserna mellan de olika betygssstegen bestäms av en kravgränssättningsgrupp. Denna grupp består av lärare som fått speciell träning i några inom testteori vanliga metoder för att koppla ett prov av totalpoängsmodell till kravnivåer i kunskapskrav. Utgångspunkten i arbetet är alltid en noggrann analys av ämnesplanen samt kunskapskraven för de respektive betygssstegen.

Bland lärarnas övriga kommentarer om delprov B framkommer att många är nöjda med den nya poängmodellen. De påpekar att bedömningsanvisningarna blivit bättre jämfört med tidigare år och att det har blivit lättare att rätta provet. Vidare upplever ett stort antal lärare att årets prov har lägre svårighetsgrad än tidigare års. Vissa frågor anses vara för snäva eller otydliga. Några efterfrågar ett striktare krav på omfång i svaren, så att eleverna visar förmåga att sälla bland information. De flesta värdesätter läsförståelseprovet och menar att det blir tydligt vad eleven kan, både för läraren och för eleven själv. Andra anser inte att delprov B tillför någonting, utan tycker att samma förmågor testas i delprov C. Flera önskar att eleverna hade längre tid på sig att skriva provet, och som tidigare påpekats gäller detta särskilt för elever med svenska som andraspråk.

Syftet med delprov B är att mäta läsförståelse snarare än läshastighet. Då det har framkommit att elever som följer ämnesplanen i svenska som andraspråk har svårt att hinna med att bearbeta alla texter samt lösa alla uppgifter i delprov B har Skolverket beslutat att utöka provtiden för dessa elever. Från och med höstterminen 2014 får alla elever i svenska som andraspråk 180 minuter på sig att lösa delprov B. Detta innebär en ökning av provtiden med 60 minuter.

Synpunkter på delprov C: Skriftlig framställning

Majoriteten, 72 %, av lärarna anser att delprov C gick bra resultatmässigt i deras undervisningsgrupp. En knapp tredjedel (27 %) tycker inte att det gick så bra. I kommentarerna framkommer att det är mycket vanligt att eleverna glömmer att källhänvisa, eller inte gör det på ett tillfredsställande sätt, och därför får betyget F. Detta bekymrar flera lärare då en elev kan ha skrivit en text som på alla andra sätt är ett A, men måste sänkas till ett F på grund av utebliven källhänvisning. Som svar på detta menar provgruppen att även om källhänvisningskravet får påtagliga konsekvenser är detta rimligt eftersom tillämpning av citat- och referatteknik är tydligt inskrivet i kursens centrala innehåll och kunskapskrav. Många upplever att eleverna presterat sämre än väntat och jämfört med vad de gjort tidigare. En osäkerhet finns i hur texter skrivna av elever med läs- och skrivsvårigheter ska bedömas. Några lärare önskar exempeltexter skrivna av elever med denna typ av diagnoser för att lättare kunna avgöra i vilken utsträckning språkliga snedsteg ska accepteras. Här vill provgruppen förtydliga att dessa elever har rätt till anpassning under genomförandet men att bedömningen ska ske enligt samma kravnivåer som för övriga elever.

Tabell 6 Delprovet och bedömningsmatrisen i förhållande till kunskapskraven

	Ja	Nej
Tycker du att delprovet motsvarar ämnesplanen vad gäller svårighetsgrad?	93 %	5 %
Tycker du att bedömningsmatrisens nivåer motsvarar kunskapskravens nivåer?	93 %	6 %

Som tabell 6 visar tycker de flesta av lärarna, 93 %, att delprovet motsvarar ämnesplanen vad gäller svårighetsgrad. Av de som inte håller med om detta anser de flesta att uppgiften ställer högre krav än ämnesplanen. Tabell 6 visar också att lika många, 93 %, tycker att bedömningsmatrisernas nivåer motsvarar kunskapskravens nivåer.

Tabell 7 Hur fungerade bedömningsunderlaget vid bedömning av elevlösningarna?

	Bra	Ganska bra	Inte så bra
Bedömningsmatriser	84 %	16 %	0,2 %
Bedömda elevlösningar	57 %	38 %	2 %

I tabell 7 framgår att både bedömningsmatriser och bedömda elevlösningar har fungerat bra som underlag vid bedömningen av elevlösningarna. Bedömningsmatriserna var till bra hjälp för 84 % av lärarna, medan de bedömda elevlösningarna fungerade för 57 %. Mängden elevlösningar är lagom enligt 77 % av lärarna, men 8 % tycker att de är onödigt många och

14 % tycker tvärtom att elevlösningarna är för få. Vad som framför allt efterfrågas är fler elevlösningar som gäller svenska som andraspråk. Även elevlösningar som ligger på gränsen mellan två betyg önskas av lärarna. Sådana lösningar ingår redan i provets röda häfte, men eftersom provgruppen inte vill bidra till att betygssystemet kompliceras genom att tala om minus- och plusbetyg, brukar inte detta kommenteras explicit.

Majoriteteten, 61 %, anser att textmaterialet i hög grad är lämpligt som underlag för skrivuppgifterna och 38 % anser att vissa texter fungerar men andra inte. De flesta, 77 %, tycker också att de fyra uppgifterna är likartade i svårighetsgrad och karaktär. Några lärare anser dock att två uppgifter krävt särskilda förkunskaper, men andra lärare rapporterar att just dessa uppgifter har lett till högkvalitativa elevtexter.

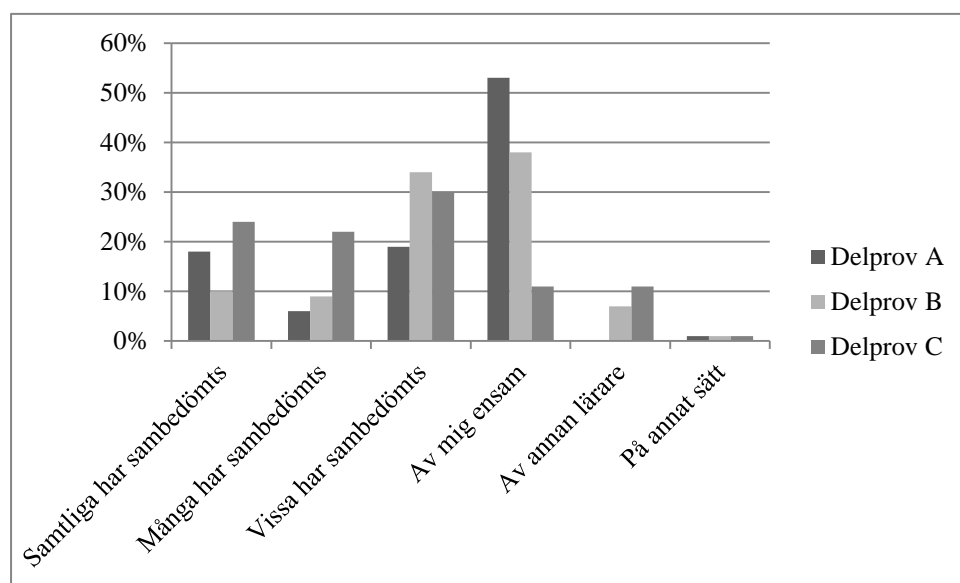
Kopieringsunderlaget var till viss nytta för eleverna enligt 59 % av lärarna. 37 % upplever att eleverna hade stor nytta av underlaget och 3 % att de inte hade någon nytta av det alls. Många lärare påtalar dock att de inte är helt säkra på vad eleverna själva har för åsikt i frågan.

Delprov C fungerar för de flesta, 61 %, i ganska stor utsträckning som stöd i betygssättningen av eleverna. Kommentarer visar att de flesta ser delprovet som en del av övriga uppgifter som eleverna utför under läsåret. Det påverkar slutbetyget i samma utsträckning som andra prov och uppgifter.

Sammanfattningsvis är många nöjda med provets utformning och ämnen. Kritiska synpunkter rör främst källhänvisningens betydelse för betyget.

Övriga synpunkter på provet

Bland övriga aspekter som lärarna tagit ställning till i enkäten framkommer bland annat att CD-skivor och USB-minnen varit bra hjälpmedel för vissa elever, att provet fungerat tillfredsställande för elever med funktionsnedsättning samt att kursprovet för de flesta lärarna påverkar undervisningen i ganska hög utsträckning. I figur 1 illustreras hur de tre olika delproven bedömts.

Figur 1 Hur har kursprovet bedömts?

Som framgår av figur 1 är det vanligaste för delproven A och B att ansvarig lärare själv genomför bedömningen. Detta görs av 53 % för delprov A och av 38 % för delprov B. När det gäller delprov C är däremot sambedömning vanligare.

Hälften av lärarna uppger att någon av deras elever använde CD-skiva eller USB-minne med texthäftet inläst. Ordlista eller ordbok tycks inte ha använts i särskilt hög grad då 49 % av lärarna uppger att det skett i ganska liten utsträckning och 39 % att det skett i liten utsträckning eller inte alls. Framför allt verkar denna typ av hjälpmedel ha använts av elever som har annat modersmål än svenska.

Tabell 8 Hur har provet fungerat för elever med funktionsnedsättning?

Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt
27 %	44 %	7 %	0,9 %

Tabell 8 visar att provet enligt lärarnas uppgifter har fungerat tillfredsställande för elever med funktionsnedsättning i så gott som alla grupper. 27 % av lärarna anger att provet fungerat bra för dessa elever och 44 % anger att det gått ganska bra. Endast 7 % anser att det gått ganska dåligt och inte ens 1 % upplever att det gått dåligt. Problemen tycks framför allt ligga i tidsbegränsningen. I läs- och skrivdelarna skapar tiden problem för elever med läs-, skriv- och koncentrationssvårigheter, medan tidsbegränsningen av talprovet försvårar för elever som lider av stamning. Anpassningar som gjorts för dessa elever är bland annat längre provtid, texter upplästa på CD, möjlighet att utföra proven i mindre grupp samt extra pauser vid provtillfällena.

Tabell 9 I vilken utsträckning anser du att kursprovet påverkar ...

	Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/ingen alls
... din tolkning av ämnesplanens kunskapskrav?	17 %	58 %	22 %	3 %
... din undervisning?	14 %	59 %	23 %	2 %

I tabell 9 syns att kursprovets påverkan på lärarnas tolkning av ämnesplanens kunskapskrav samt undervisningen är ganska stor. Undervisningen påverkas genom att läraren förbereder eleverna med liknande uppgifter innan. Många tar också upp att proven påverkar undervisningen på det viset att arbetet med dem tar mycket tid i anspråk. I synnerhet nyblivna lärare anser dock att proven är till hjälp både för att lägga upp undervisningen och för att tolka kunskapskraven.

Bland lärarnas övriga synpunkter på kursprovet är tiden proven tar ett återkommande ämne. Många anser att proven tar alltför mycket tid från den ordinarie undervisningen och att det administrativa arbetet som hör till innebär mycket stress. Positivt är dock bedömningsmatriserna som uppges vara ett stort stöd i betygssättningen.

Provgruppen vill avslutningsvis tacka alla lärare som tagit sig tid att lämna synpunkter. Lärarenkäterna är en viktig del i provgruppens arbete med att ständigt förbättra proven!

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk, Box 527, 751 20 UPPSALA

